

Bildspelsmanus – Fredspriset 2024 Kampen mot kärnvapen

Nobels fredspris

- Nobels fredspris är ett av de fem priser som instiftades av den svenske uppfinnaren Alfred Nobel och delas ut den 10 december varje år.
- Innan Alfred Nobel dog den 10 december 1896, skrev han i sitt testamente att den största delen av hans förmögenhet skulle användas till ett pris till ”dem, som hafva gjort menskligheten den största nytta”.
- Ett av de fem prisen skulle gå till ”den som har verkat mest eller best för folkens förbrödrande och afskaffande eller minskning af stående armeer samt bildande och spridande af fredskongresser.”
- Just detta har tolkats på flera sätt, men priset går antingen till personer eller organisationer som har gjort något för att främja fred.

Fredspriset 2024

- Fredspriset 2024 sätter fokus på de mest destruktiva vapen som världen skådat – kärnvapen. Priset tilldelas en organisation med överlevare från Hiroshima och Nagasaki för deras insatser för en kärnvapenfri värld.

2024 års fredspristagare

- Nihon Hidankyo är en japansk gräsrotsrörelse som bildades 1956.
- Organisationen grundades när ett antal lokala föreningar bestående av överlevare från atombomberna i Hiroshima och Nagasaki 1945 slog sig samman med offer för kärnvapentester i Stilla havet.
- Organisation tog namnet Japan Confederation of A- and H-Bomb Sufferers, vilket på japanska förkortats till Nihon Hidankyo.
- Nihon Hidankyo tilldelas fredspriset för insatser för en kärnvapenfri värld och för att genom vittnesmål visa varför kärnvapen aldrig får användas igen.

Atombomberna 1945

- Kärnvapen är de mest destruktiva och kraftfulla vapen som finns. Sprängladdningen får sin energi från fission (klyvning) eller fusion (sammanslagning) av atomkärnor. Kärnreaktionen gör att vapnets sprängverkan blir många gånger större än vanliga bomber.
- Den första och enda gången kärnvapen använts i krig är i slutskedet av andra världskriget. Den 6 augusti 1945 släppte USA en atombomb, kallad Little Boy, över Hiroshima. Den 9 augusti släpptes en andra bomb, Fat Man, över Nagasaki.

En utplånad stad

- Ett flygfoto över Nagasaki tre dagar efter att bomben släpptes visar ett platt och kallt landskap – en helt utplånad stad.
- Ungefär 120 000 människor dödades direkt av de båda atombomberna som släpptes över Hiroshima och Nagasaki, och ungefär lika många dog i bränn- och strålskador under månaderna och åren som följde.

Hibakusha – överlevarna

- Det japanska ordet hibakusha betyder "överlevande från bomben" och syftar på personer som drabbades av atombombarna över Hiroshima och Nagasaki 1945.
- Genom att vittna om sina upplevelser, driva utbildningskampanjer och utfärda varningar mot kärnvapen har dessa överlevare starkt bidragit till att öka medvetenheten om de katastrofala humanitära konsekvenserna av att använda kärnvapen.
- Nihon Hidankyo är den största och mest inflytelserika av de japanska Hibakusha-organisationerna.

Ett starkt vittnesmål

- Setsuko Thurlow är en av många som lämnat starka vittnesmål från atombombarna över Japan. Hon var 13 år när Little Boy släpptes över Hiroshima. Setsuko Thurlow är medlem i Nihon Hidankyo och har även engagerat sig i den Internationell kampanjen för att avskaffa kärnvapen (ICAN), som belönades med fredspriset 2017.
- På prisutdelningen höll hon ett tal där hon berättade om sina upplevelser:

”Jag minns fortfarande tydligt den morgonen. Klockan 08.15 såg jag en bländande blåvit blix från fönstret. Jag minns att jag hade känslan av att sväva i luften. När jag återfick medvetandet i tystnaden och mörkret fann jag mig själv fastklämd av den hoprasade byggnaden. Jag började höra mina klasskamraters svaga rop: "Mamma, hjälp mig. Gud, hjälp mig."

Sedan, plötsligt, kände jag hur händer rörde vid min vänstra axel och hörde en man säga: "Ge inte upp! Fortsätt trycka på! Jag försöker få loss dig. Ser du ljuset som kommer genom den öppningen? Kryp mot det så snabbt du kan." När jag kröp ut brann ruinerna.”

“The nuclear taboo”

- Det outtröttliga arbete som Nihon Hidankyo och andra liknande organisationer har gjort har påverkat synen på kärnvapen. Under decennierna efter andra världskriget etablerades en internationell norm enligt vilken användningen av kärnvapen ses som moraliskt oacceptabelt.
- Den här normen brukar benämnas ”the nuclear taboo”.
- På senare tid har normen satts under press. Det är en oroväckande utveckling, menar Norska Nobelkommittén.

Kärnvapenstater

- Nio av världens länder har kärnvapen. Dessa är Ryssland, USA, Kina, Frankrike, Storbritannien, Indien, Israel, Pakistan och Nordkorea.
- Ryssland och USA äger sammanlagt cirka 90 % av världens kärnvapen.
- Flera kärnvapenstater moderniserar och uppgraderar sina kärnvapen. Dessutom har det blivit vanligare att stater framför hot om att använda kärnvapen i pågående krig.
- Genom fredspriset till Nihon Hidankyo vill Norska Nobelkommittén hedra alla de överlevande som trots lidanden och plågsamma minnen fortsätter att väcka engagemang och påminna världen om att kärnvapen aldrig får användas igen.
- Nihon Hidankyos arbete bidrar till att upprätthålla ”the nuclear taboo”, vilket blivit allt viktigare och är en förutsättning för att säkra en fredlig framtid.

En lång tradition av fredspris mot kärnvapen

- Att ge priset till Nihon Hidankyo ligger i linje med Alfred Nobels testamente och hans önskan att belöna insatser för mänsklighetens största nytta.
- Flera tidigare priser har gått till personer och organisationer som arbetat för en kärnvapenfri värld.
- Några exempel: Linus Pauling (1962), en vetenskapsman och även Nobelpristagare i kemi som bidrog till att ett avtal som reglerar kärnvapenprovsprängningar togs fram; Alva Myrdal och Alfonso García Robles (1982), som arbetade för nedrustning och kärnvapenfria zoner i FN:s regi, samt ICAN (2017), som belönades för arbetet med att åstadkomma ett avtal som förbjuder kärnvapen.

Papperstranor

- De här papperstranorna är några av sammanlagt 1000 tranor som har vikts av skolelever och donerats till Nobelprismuseet av organisationen ICAN. På de 468 röda papperstranorna står namnen på ICAN:s medlemsorganisationer.
- Papperstranor har blivit en symbol för fred och oskyldiga offer för atomvapen.
- Orsaken till detta är historien om Sadako Sasaki. Hon var 2 år gammal när atombomben fälldes över Hiroshima. Vid 11 års ålder insjuknade hon i leukemi (blodcancer), en sjukdom som ökade kraftigt på grund av strålningen. Enligt gammal japansk folktro kan den som viker 1000 papperstranor få en önskan uppfylld och när Sadako blev sjuk började hon vika tranor. Trots att hon vek fler än tusen tranor gick hon bort 12 år gammal.

